

Napriindžarde Roma

**Pracovné listy pre žiakov
z oblasti interkultúrnej výchovy**

©

**PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.
PhDr. Rastislav Rosinský, PhD.**

Projekt PHARE
20030049950105-01-0001

Podpora integrovaného
vzdelávania Rómov

Publikácia vychádza ako výstup riešenia
projektu PHARE 2003 0049950105-01-0001
Podpora integrovaného vzdelávania Rómov

Aktivita 3

©

PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.
PhDr. Rastislav Rosinský, PhD.

Projekt PHARE 2003 0049950105-01-0001

Podpora integrovaného vzdelávania Rómov

Recenzent: PaedDr. Ján Cangár

EUROFORMES, s.r.o.

ISBN 8089266-13-4

S Rómami tu, na Slovensku, žijeme už niekoľko storočí. Mnohí z nich sú naši susedia, spolupracovníci, spolužiaci. Niektorí sú možno naši známi, či kamaráti. Iných vôbec nepoznáme. Predsudky či stereotypy vznikajú práve vtedy, ak s tými druhými nemáme priamu, osobnú skúsenosť. V predkladanom texte sa môžete dozvedieť o Rómoch niečo viac...

Na Slovensku žijú mnohé národnosti. maďarská, česká, rusínska, poľská, ukrajinská, židovská ale aj rómska.

Rómska národnosť patrí v Slovenskej republike k druhej najpočetnejšej...

V Európe žije odhadom 7 – 8,5 milióna Rómov. Na Slovensku sa podľa oficiálneho Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2001 prihlásilo k rómskej národnosti 89 920 občanov SR.

V roku 2004 sa ukončil odhad odborníkov, ktorý sa týkal ich počtu. Na Slovensku sa uvažuje o približnom počte 320 tisíc Rómov.

Diskutujte!

Medzi oficiálnym počtom Rómov (tí, ktorí sa hlásia k rómskej národnosti) a ich neoficiálnym odhadom je veľký rozdiel. Diskutujte o jeho príčinách.

Sem si zapíšte poznámky z diskusie:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Pomenovania Rómov vo svete

Rómovia nemajú svoj vlastný štát. Žijú v podstate na celom svete, avšak najviac ich je v Európe. Do roku 1973 sa na ich označovanie používal termín Cigáň, po tomto roku ich označujeme len termínom Róm. V nasledujúcej tabuľke nájdete ich pomenovania v rôznych európskych štátoch.

Krajina	Pomenovanie
Albánsko	Jeug, Eugit
Bulharsko	Egypt'ania
Česko	Cikáni
Fínsko	Mustalainen
Francúzsko	Egyptiens, Bohémien, Saracéni, Tsiganes
Grécko	Atsiganoi, Atziganoi
Holandsko	národ egyptský
Chorvátsko	Cigan, Cygan, Chickan, Czyganychyn
Juhoslávia	Cigani, Cingariji
Litva	Cihan
Maďarsko	faraóni, Cigáni
Nemecko	Zigeuner, Czygenier
Poľsko	Cyganie
Portugalsko	Ciganos
Rumunsko	Atsigani
Rusko	Cygany
Slovensko	Cigáni
Španielsko	Egypt'ania, Gitanos (čítaj Chitanos)
Švajčiarsko	Zygyneni
Švédsko	Zigenari, Tattari, Tatra
Taliansko	Zingani, Zingari, Cingaro, Cingari, Saracéni
Turecko	Cynghenes, Tšinghiane
Veľká Británia	Škótsko: Saracéni, Mauri, Gypsies, Gipsies

Zdroj: Cangár, J. 2003. *L'udia z rodiny Rómov*. Nové Zámky: CROCUS, 2003

Diskutujte!

Napriek oficiálnemu pomenovaniu rómskej minority (presadzované aj na Slovensku), mnohí (Rómovia aj Nerómovia) používajú aj označenie Cigáni. Zamyslite sa nad dôvodmi, pre ktoré sa uprednostňuje pomenovanie tejto etnickej skupiny - Rómovia. Viete, čo v preklade znamená slovo Róm?

Sem si zapíšte poznámky z diskusie:

Aj Rómovia majú svoje symboly

Úsilie európskych Rómov zjednotiť veľké množstvo združení vyústilo k založeniu Svetovej rómskej únie, ktorá mala svoj prvý kongres v roku 1971 v Londýne. Okrem prijatia ich jednotného pomenovania Róm, prijali program vzdelávania či gramatiky rómskeho jazyka. Taktiež sa dohodli na používaní vlastnej **vlajky a hymny**.

Rómska vlajka pozostáva z dvoch pruhov – spodného zeleného, ktorý symbolizuje prírodu a spätosť Rómov s ňou; a horného – modrého, ktorý predstavuje oblohu, slobodu a voľnosť. V strede vlajky sa nachádza červené vozové koleso so šiestnástimi špicami. Také isté koleso je aj na indickej štátnej vlajke. Rómovia sa tak prihlásili ku krajine z ktorej pochádzajú. Koleso tiež symbolizuje ich putovanie a kočovný spôsob života.

Rómska vlajka

Medzinárodná rómska hymna „Opre Roma“ (Hor'sa Rómovia) vznikla z piesne juhoslovanských Rómov, ktorú upravil hudobník Jarko Jovanovič v roku 1971.

Text medzinárodnej rómskej hymny

*Gelem gelem lugone dromenca
Maladilem bachtale Promencar
A, Promale, katar tumen aven
E cachrenca (r) , bokhale chavenca?
A, Promale ! A, chavale !*

Slovenský preklad rómskej hymny:

*Šiel som, šiel som, ďalekými cestami,
stretol som tam šťastných Rómov.
Oj, Rómovia, odkiaľ prichádzate
so stanmi a hladnými deťmi?
Oj, Rómovia, oj, priatelia!*

Rómska hymna vo východoslovenskej rómcine:

*Gej'om gej'om la bare dromenca,
Arakhl'om man bachtale Romeca.
Jaj, Romale, khatar tumen aven
le cerhenca, bokhale čhavenca?
Jaj, Romale! Jaj, čhavale!*

Rómska hymna v nárečí Olašských Rómov

*Gelem gelem lugone dromenca,
Maladilem bachtále Romenca.
Jaj, Romale, khatar tumen aven
E cerhenca, bokhale šarvórenca?
Jaj, Romale, jaj, šavale!*

Diskutujte:

Čo symbolizuje rómska vlajka? Viete, čo symbolizuje slovenská vlajka?
Porovnaite texty slovenskej a rómskej hymny!

Rôznorodosť rómskeho etnika (alebo Nie je Róm ako Róm)

Rómske etnikum je (podobne ako iné) rôznorodé. Na Slovensku žijú rôzni Rómovia. Je možné deliť Rómov z rôznych hľadísk. Tu sú niektoré...

Aké delenie poznajú Rómovia?

Rómovia uznávajú napríklad delenie z nasledujúcich hľadísk:

Geografické hľadisko (t.j. podľa toho, kde žijú):

- *východniarov a*
- *západniarov,*

t.j. na Rómov z východného a západného Slovenska. K tomuto deleniu je možné ešte pridať

- *maďarských Rómov,*

t.j. Rómov, ktorí žijú na juhu Slovenska a okrem svojej rómčiny komunikujú najmä v maďarskom jazyku.

Na základe vzťahu k romipen – rómstvu môžeme Rómov rozdeliť na:

- *žuže Roma a*
- *degeša Roma.*

Podľa spôsobu života sa Rómovia pred zákazom kočovania v roku 1959 **delili** na:

- *kočovných,*
- *polokočovných a*
- *usídlených.*

Na našom území to boli najmä kočovné a polokočovné skupiny *olašských* Rómov, ktoré k nám prišli z územia dnešného Rumunska, z Valašska a Moldavska, po tamjšom zrušení otroctva - odkiaľ pochádza aj ich názov. Polokočovné skupiny Rómov mali prechodné obydľia, v ktorých sa zdržovali počas zimného obdobia. Zvyšok roka kočovali v súlade so zdrojom svojej obživy - priekupníctvom. Usídlení Rómovia sa usadili v období panovania Márie Terézie a živili sa svojimi stálymi profesiami, alebo drobnými službami „gádžom“ – Nerómom, sedliakom z dedín v ktorých žili v osobitných sídelných jednotkách – osadách, z ktorých mnohé pretrvali dodnes.

V dnešnom období, keď na Slovensku kočovníctvo takmer nepretrvalo sa Rómovia delia na:

- *Olašských Rómov a*
- *Rumungrov.*

Olašskí Rómovia sa vnútorne delia do ďalších skupín, napr.: Bougeskí, Ferkoskí, Lovári, Drizdári.

Aj Nerómovia delia Rómov...

Pri tomto delení je dôležitá úroveň poznatkov o Rómoch. Najrozšírenejšie je laické delenie podľa stupňa asimilácie, teda na slušných a neslušných Rómov. S tým súvisí aj delenie podľa sociálnej úrovne. Ako Nerómovia môžeme Rómov rozlišovať taktiež podľa vonkajších znakov. Najviditeľnejší rozdiel je medzi svetlejšími (Olaškí) a tmavšími (Rumungri) Rómami.

Na základe úrovne **začlenenia do spoločnosti** môžeme rozdeliť Rómov na:

- *Integrovaných* – Rómovia, ktorí sú plne akceptovaní a integrovaní v majoritnej spoločnosti. Ich inakosť majorita v podstate nevníma, nakoľko svojím konaním a činnosťou nie sú ničím špecifickí, čím by vzbudzovali pozornosť. Väčšina z nich má štandardný ekonomický status a stabilné zamestnanie.
- *Polointegrovaných* – Rómovia, ktorí sa často stretávajú s diskrimináciou vo všetkých jej formách. Majoritná spoločnosť ich prítomnosť vníma často s predsudkami. Sami musia vyvíjať veľké úsilie, aby sa v spoločnosti uplatnili. Často oscilujú na pomyselných čiarach akceptácie a opovrhovania. Rómovia, ktorých by sme mohli zaradiť do tejto kategórie sa vyznačujú zníženým sociálnym statusom s nestabilnou možnosťou zamestnania sa.
- *Neintegrovaných* – Rómovia, ktorých majoritná spoločnosť odmieta prijať a začleniť do svojho prostredia. Táto skupina sa vyznačuje asociálnym správaním, opovrhuje hodnotami majority a pre svoje okolie a ostatných Rómov je mnohokrát hanbou. Práve kvôli tejto skupine Rómov sú ostatní členovia komunity v majoritnej spoločnosti diskriminovaní a stotožňovaní s ich konaním.

Diskutujte!

Pozorne si prečítajte text o rôznych skupinách Rómov. Zamyslite sa: s príslušníkmi ktorých skupín ste sa už stretli? Diskutuje o rôznorodosti rómskeho etnika na Slovensku, o vzťahoch medzi jednotlivými skupinami vo vnútri tohto etnika, ale aj o vzťahoch Rómov k Nerómom a naopak.

Sem si zapíšete poznámky z diskusie:

O tradičnej rómskej rodine

Každý z nás do rodí do rodiny. Niektorý je v nej doslova niekoľko minút, iný v nej prežije celý život. Niektoré deti prežijú svoje detstvo vo vlastnej rodine, iné v náhradnej. Niektorí dospelí prežijú svoju dospelosť bez toho, aby si založili vlastnú rodinu, častejšie ale žijú s partnermi v rôznych druhoch zväzkov (manželstvo je len jedným z nich) a vychovávajú deti.

Zdravá a šťastná rodina a deti, vzájomná láska, blízkosť iných ľudí, možnosť prežívať svoj život v spoločenstve – patria k našim najčastejším želaniam. Tieto hodnoty sú dôležité pre všetkých ľudí, teda aj pre Rómov. K známym faktom patrí, že Rómovia si svoju rodinu vysoko cenia. Často pritom spomínajú na tradičnú rómsku rodinu. V 21. storočí sa všetko mení, aj rodina. K pochopeniu odlišností Rómov a Nerómov nám ale poznanie minulosti významne pomáha.

Aká teda bola tradičná rómska rodina?

Chápanie rómskej rodiny je oveľa širšie, ako ho chápú Nerómovia. Je dôležité rozoznávať dva pojmy: fajta a fameliija.

Rod, alebo FAJTA je príbuzenská skupina do nej patrí určitá časť príbuzenstva. Okrem najbližších príbuzných patria do fajty aj tety a strýcovia a bratranci a sesternice oboch rodičov a prarodičov, spolu s ich deťmi. Každý Róm patrí do fajty „*pal o dad*“ – príbuzenskej línie z otcovej strany a „*pal e daj*“ – z matkinej strany. Rodová pamäť siaha rôzne hlboko do minulosti. Meno rodu býva odvodzované od niektorého významného predka, najčastejšie muža, ale taktiež aj od ženy. Fajta sa do určitej miery prekrýva s **rozšírenou rodinou** zvanou **FAMELIJA**.

Do rozšírenej rodiny (famelije) patria príbuzní z otcovej i matkinej strany v rozsahu štyroch až piatich žijúcich generácií. Za príbuzných sa považujú bratranci a sesternice z druhého, niekedy až tretieho kolena – teda potomkovia spoločných pradedov, ba i prapradedov.

Rodinné povinnosti – poskytnúť jedlo, prípadne živiť, poskytnúť prístrešie (aj neobmedzene dlho), účasť na pohrebe niekoho z fameliije atď. platí prísnejšie pre *pašes fameliiju* (bližšiu rodinu) než pre *dureder fameliiju* (vzdialenejšiu rodinu).

Aby žila celá veľkorodina pohromade, je dnes možné len na vidieku, resp. v osadách. Tam je stále zvykom, že syn, ktorý sa oženil a chce sa osamostatniť si k existujúcemu domu pristaví tri steny a má vlastné bývanie. V bytových domoch však taktiež platí pravidlo postarať sa o svoju fameliiju. Preto sa nemožno čudovať, ak v niektorom z bytov, kde žije v „gádzovských“ rodinách maximálne 6 – 7 ľudí, býva niekedy až 12 – 15 Rómov. Nepodať pomocnú ruku v núdzi svojej rodine, aj keď dočasne na trvalo, sa jednoducho u Rómoch neakceptuje.

Rodina posilovala svoju prestíž počtom narodených detí, predovšetkým chlapcov, pretože ako hovorí jedno rómske príslovie „*O čhave hin zor*“ – V chlapcovi je sila. Každé dieťa však bolo v rodine vítané. Svet detí a dospelých nebol v rodine oddelený a generácie v rómskej rodine neboli voči sebe v opozícii, ale tvorili všetko spoločne. Dieťa sa vďaka veľkorodine rýchlo učilo nadväzovať sociálne kontakty. Dospelí deti rešpektovali a dieťa rešpektovalo dospelých. Výchovu detí mala na starosti predovšetkým matka, ale o deti sa starali aj ďalší členovia domácnosti. Špecifické postavenie pri výchove detí má však *staršia dcéra*, ktorá vo veku 10-12 rokov čiastočne preberá v rodine funkciu matky a stará sa o mladších súrodencov. Týmto spôsobom sa tak učí pod dohľadom matky byť v budúcnosti dobrou ženou.

Deti sa vo všeobecnosti v rodine učili pre svoj ďalší život. Školskému vzdelávaniu neprisovali a ani dnes Rómovia neprisujú veľký význam. To však neznamená, že si neprajú byť múdri. Múdrosť je v rómskej komunite tradične vysoko cenená, avšak múdrosť sa získavala inak a inak ako u Slovákov sa aj prejavovala. Odovzdávala sa prostredníctvom rozprávania o skúsenostiach starších formou príbehu, rozprávky, mýtov, prísloví, vtipov či hádanky. Duchovné bohatstvo Rómov, ich životná múdrosť, skúsenosti, etické normy a filozofia sú zachovávané, tak ako kedysi v majoritnej spoločnosti, v rozprávaniach.

Diskutujte!

Vyplňte pracovný list. Porovnajajte ho s pracovným listom spolužiakov. Diskutujte o vašich rodinách a rodinných tradíciách.

Sem si zapíšte poznámky z diskusie:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Pracovný list

MOJA RODINA

1. Kto tvorí vašu rodinu?

.....

.....

.....

.....

2. Kto žije s vami v spoločnej domácnosti?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Napíšte svoje povinnosti v domácnosti.

.....

.....

.....

.....

4. S čím pomáhate v domácnosti vašim rodičom ?

.....

.....

.....

.....

ČO SME SA NAUČILI...?

1. *Odhadnite, koľko Rómov žije na Slovensku?*
 - a) cca 100 000
 - b) cca 800 000
 - c) cca 320 000

2. *Vysvetlite, čo znamená slovo Róm v rómskom jazyku?*
 - a) dom
 - b) človek
 - c) iné:.....

3. *Uvedte aspoň 3 pomenovania Rómov v Európe:*

.....

.....

.....

.....

4. *Zjednotiť veľké množstvo združení vyústilo k založeniu Svetovej rómskej únie, ktorá mala svoj prvý kongres v roku:*
 - a) 1991 v Londýne
 - b) 1974 v Prahe
 - c) 1971 v Londýne

5. *Rómovia sa delia na:*
 - a) severných a južných
 - b) Olašských Rómov a Rumungrov
 - c) Rumunov a Rumungrov

6. *Rómska vlajka pozostáva z týchto farieb:*
 - a) zelená, modrá, biela
 - b) modrá, biela, červená
 - c) modrá, zelená, červená

7. *Medzi Fajtou a Famel'ijou, tak ako ju chápu Rómovia je rozdiel. Do Fajty patria:*
 - a) najbližší príbuzní
 - b) najbližší príbuzní plus tety a strýkovia, bratrance a sesternice a ich deti
 - c) najbližší priatelia a známy

8. *Aké má povinnosti rómske dievča v rómskej rodine?*

.....

.....

.....

PRÁVA A POVINOSTI

LISTINA PRÁV

Každý má právo:

- Aby sa s ním zaobchádzalo ako s rovnoprávnym, bez ohľadu na rasu, pohlavie, vek alebo postihnutie,
- Aby sa s ním zaobchádzalo ako so schopným človekom,
- Povedať nie bez pocitu viny,
- Vyjadriť, ako sa cíti a čo si myslí bez toho, aby sa musel ospravedlňovať (pokiaľ nie sú dotknuté práva iných),
- Povedať, že nerozumie,
- Požiadať o informácie,
- Robiť chyby a byť za ne zodpovedný,
- Vziať si pred rozhodnutím čas na rozmyslenie,
- Stanoviť si vlastné ciele a samostatne sa rozhodovať,
- Požiadať o to, čo chce a uznať pri tom, že ten druhý má právo povedať „nie“

Diskutujte!

Prečítajte si listinu práv. Diskutujte o nich. S právami sú spojené aj povinnosti. Ktoré sú to?

Sem si ich zapíšete:

NIEKTORÉ SLOVÁ V RÓMSKOM JAZYKU

Rómsky jazyk nie je ešte tak ustálený, ako slovenský. Preto sa môže stať, že preklady slovíčok, ktoré sú uvedené nižšie, nezodpovedajú rómskemu nárečiu, ktoré sa používa vo vašom okolí. Do voľných riadkov napíšte, ako sa po rómsky povedia uvedené slová vo vašom regióne!

L'úbim ťa <i>Kamav tut</i>	Ako sa máš? <i>Sar sal</i>	Chlapec <i>Čhavo</i>	Dievča <i>Čhaj</i>	Mama <i>Daj (mamo)</i>
Otec <i>Dad</i>	Ako sa ti darí? <i>Sar tuke džal ?</i>	Čo máš nového? <i>So hin tut nevo?</i>	Kde si bol? <i>Kaj salas?</i>	Kam ideš? <i>Kaj džas?</i>
Čo robíš? <i>So keres?</i>	Ako sa voláš? <i>Sar tut vičines?</i>	Kolko máš rokov? <i>Keci hin tut berša?</i>	Kde bývaš? <i>Kaj bešes ?</i>	Nechaj ma na pokoji. <i>De man smirom</i>
Ďakujem <i>Paľikerav</i>	Nevyrušuj <i>Ma rušin</i>	Nerečni <i>Ma vaker</i>	Pod odpovedať! <i>Av te vakere!!</i>	Uč sa! <i>Sikhľuv !</i>
Aký máš problém? <i>Savo hin tut problemo ?</i>	písať, čítať, počítať <i>pisinel, genel, rachinel</i>	Dovidenia <i>Ačh Devleha</i>	Prosím <i>Mangav</i>	Dobrý deň <i>Lačho d'ives</i>

Číslovky:

1 <i>jekh</i>	2 <i>duj</i>	3 <i>trin</i>	4 <i>štar</i>	5 <i>pandž</i>	6 <i>šov</i>	7 <i>efta</i>	8 <i>ochto</i>	9 <i>eňa</i>	10 <i>deš</i>
11 <i>dešujekh</i>	12 <i>dešudu</i>	13 <i>dešutrin</i>	14 <i>dešuštar</i>	15 <i>dešupandž</i>	16 <i>dešušov</i>				
17 <i>dešefta</i>	18 <i>dešochto</i>	19 <i>dešeňa</i>	20 <i>biš</i>	30 <i>tranda</i>	40 <i>saranda</i>				
50 <i>penda</i>	60 <i>šovardeš</i>	70 <i>eftavardeš</i>	80 <i>ochtovardeš</i>	90 <i>eňavardeš</i>	100 <i>šel</i>				
250 <i>dujšel the penda</i>	370 <i>trinšel the eftavardeš</i>	1000 <i>ezeros</i>	10.000 <i>deš ezera</i>	100.000 <i>šel ezera</i>					
2562 <i>dujezera the pandž šel šovardeš the duj</i>									

Ak ťa zaujíma táto problematika, viac sa dozvieš v týchto publikáciách:

CANGÁR, Ján: *Ľudia z rodu Rómov*. Nové Zámky: CROCUS, 2003.

DANIEL, Bartoloměj: *Dějiny Romů*. Vybrané kapitoly z dějin Romů v západní Evropě, v Českých zemích a na Slovensku. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994.

DAVIDOVÁ, Eva: *Cesty Romů 1945 – 1990*. Olomouc: 1995

HOLÝ, Dušan – NEČAS, Ctibor: *Žalující píseň* (O osudu Romů v nacistických koncentračních táborech). Strážnice: 1993.

JAMNICKÁ – ŠMERGLOVÁ, Zdeňka: *Dejiny našich Cikánů*. Praha: Orbis, 1955.

JUROVÁ, Anna: *Vývoj rómskej problematiky na Slovensku po roku 1945*. Bratislava: Glodpress Publishers, 1993.

LIÉGOIS, Jean, Pierre: *Rómovia, cigáni, kočovníci*. Bratislava: Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy, 1997.

MANN, Arne, B.: *Rómsky dejepis*. Doplnkový učebný text pre II. stupeň ZŠ a stredné školy. Bratislava: Kaligram, 1995.

MANN, Arne, B. (edit.): *Neznámi Rómovia*. Bratislava: Ister Sciece Press, 1992.

MANN, Arne, B.: *Odkiaľ prišli Rómovia?* Historická revue č.3, roč. I.

RADIČOVÁ, Iveta. (edit.): *Atlas rómskych komunít na Slovensku*. Bratislava: SPACE, 2004.

SEDLÁK, Anton: *Poznávame Cigánov – Rómov*. Prešov: Metodické centrum, 1992.

AB HORTIS, Samuel Augustini: *Cigáni v Uhorsku, 1775*. Bratislava: Štúdio – dd-, 1995. (Práca *Von den heutigen Zustande, sonderbaren Sitten und Lebensart, wie auch von den übrigen Eigenschaften und Umständen der Zigeuner in Ungarn O dnešnom stave, zvláštnych mravoch a spôsobe života, ako aj o ostatných vlastnostiach a danostiach Cigánov v Uhorsku* vychádzala v časopise Kaiserlich Königl. allernädigste privilegierte Anzeigen aus sämtlichen Kaiserl. königl. Erbländer v roku 1755)

<i>Názov:</i>	Naprintžarde Roma
	Pracovné listy pre žiakov z oblasti interkultúrnej výchovy.
<i>Autor:</i>	PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD., PhDr. Rastislav Rosinský, PhD.
<i>Recenzent:</i>	PaedDr. Ján Cangár
<i>Jazyková úprava:</i>	Vlasta Školková
<i>Obálka:</i>	Roman Štaffen
<i>Náklad:</i>	1000 ks
<i>Rozsah:</i>	20 strán
<i>Vydavateľ:</i>	EUROFORMES, s.r.o.
<i>Vydanie:</i>	prvé
<i>Formát:</i>	A4
<i>ISBN:</i>	8089266-13-4